

POMORSKA LIGA ZADANIOWA ZDOLNI Z POMORZA
Konkurs dla uczniów klas VII i VIII szkoły podstawowej oraz gimnazjów województwa pomorskiego w roku szkolnym 2018/2019

Etap I – kwalifikacyjny

Przedmiot: BIOLOGIA

Przed przystąpieniem do rozwiązywania zadań zapoznaj się z instrukcją

INSTRUKCJA:

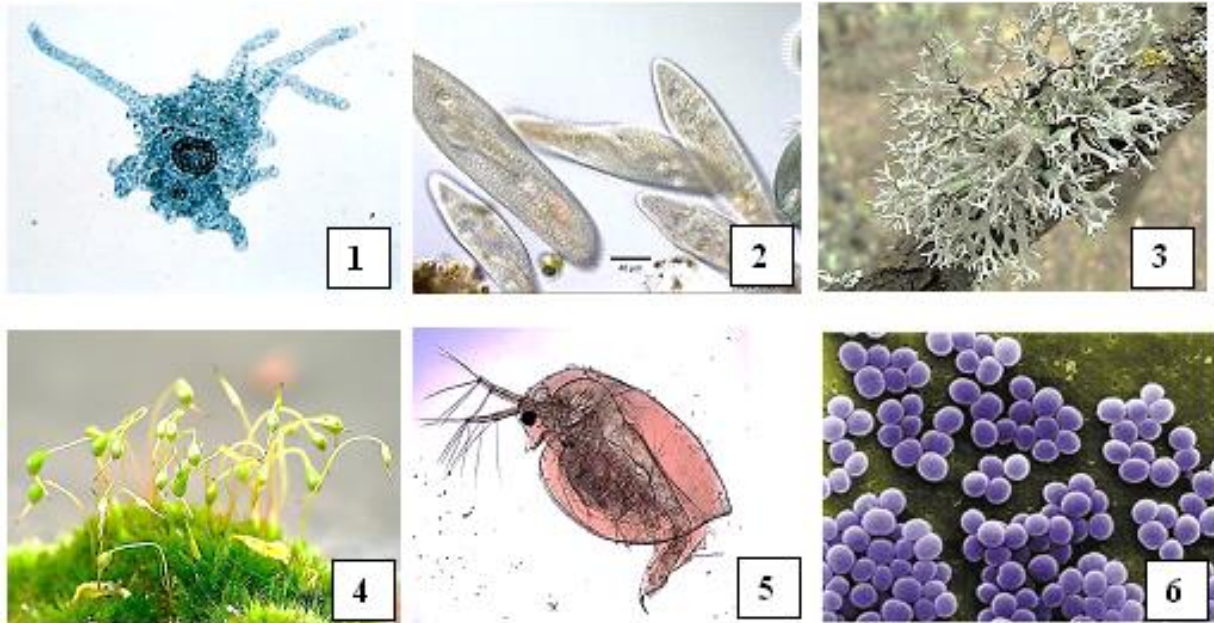
1. Na rozwiązanie wszystkich zadań masz **60 minut**. Arkusz liczy 8 stron i zawiera 9 zadań.
2. Przed rozpoczęciem pracy sprawdź czy arkusz jest kompletny. Ewentualny brak zgłoś komisji konkursowej.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym. Staraj się, żeby Twoje odpowiedzi były precyzyjne i jednoznaczne.
4. Pamiętaj, że pominięcie argumentacji lub istotnych obliczeń w zadaniach otwartych może spowodować, że za to rozwiązanie nie otrzymasz pełnej liczby punktów.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra z czarnym lub granatowym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	30	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis osoby sprawdzającej		

Zadanie 1. (3 pkt)

Na fotografiach (1-6) przedstawiono wybrane organizmy, należące do pięciu królestw, bez zachowania proporcji wielkości. Poniżej zapisano, w porządku alfabetycznym, nazwy wszystkich przedstawionych organizmów.

a. Przyporządkuj numery zdjęć do właściwych nazw organizmów.

ameba – .....

pantofelek – .....

gronkowce – .....

porost – .....

mech – .....

rozwiłitka – .....

b. Wskaż, do jakich królestw są zaliczane pokazane na fotografiach organizmy. Zapisz właściwe numery fotografii przy odpowiednich nazwach królestw.

bakterie – .....

rośliny – .....

protisty – .....

zwierzęta – .....

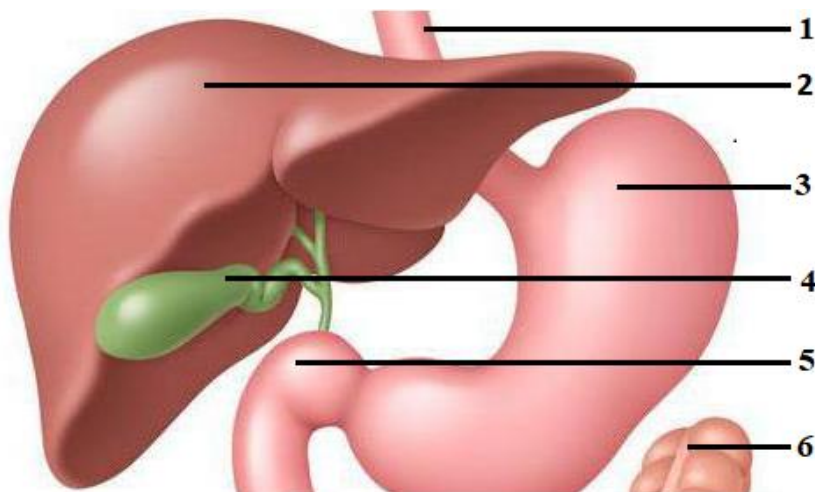
grzyby – .....

c. Wskaż organizm, który jest przedstawicielem królestwa, do którego należą wyłącznie organizmy cudzożywne, których komórki nie posiadają ściany komórkowej.

.....

Zadanie 2. (4 pkt)

Na rysunku przedstawiono i oznaczono numerami kilka narządów układu pokarmowego człowieka (lub ich części). Poniżej podano nazwy tych narządów w porządku alfabetycznym.

dwunastnica –	przełyk – .....
jelito grube –	wątroba – .....
pęcherzyk żółciowy –	żołądek – .....

- Przyporządkuj narządy do właściwych nazw – wpisz numery 1-6 w odpowiednie miejsca przy nazwach narządów (powyżej).
- Wymień te narządy, wewnątrz których zachodzi trawienie pokarmu.
.....
- Wymień dwa narządy, w których zachodzą skurcze mięśni określane jako ruchy perystaltyczne (robaczkowe).
.....
- Oceń zgodność z prawdą poniższych zdań dotyczących wątroby. Wpisz w tabeli P (prawda) lub F (fałsz).

Lp.	Zdanie	P/F
1	Wątroba jest największym gruczołem w organizmie człowieka.	
2	Wątroba wytwarza i wydziela do przewodu pokarmowego enzymy trawienne.	
3	Wątroba gromadzi glikogen i żelazo, bierze też udział w odtruwaniu organizmu.	

Zadanie 3. (3 pkt)

Poniżej wymieniono różne elementy budowy organizmów roślinnych i zwierzęcych.

Podaj liczbę, określającą ile takich elementów występuje w każdym z podanych przykładów.

kręgi szyjne człowieka – .....

przedsińki w sercu człowieka – .....

jądra komórkowe w erytrocytach człowieka – .....

komplety chromosomów (liczba n) w plemniku – .....

gromady kręgowców, które zaliczane są do owodniowców – .....

Zadanie 4. (4 pkt)

Poniżej, w porządku alfabetycznym, wymieniono różne narządy człowieka.

1. cewka moczowa	7. moczowody	13. przełyk
2. jama nosowa	8. nerki	14. ślinianki
3. jama ustna	9. odbytnica	15. tchawica
4. jelito cienkie	10. oskrzela	16. trzustka
5. jelito grube	11. pęcherz moczowy	17. wątroba
6. krtań	12. płuca	18. żołądek

- a. Wybierz narządy budujące wymienione poniżej układy narządów lub ich części. (Uwaga! Niektóre narządy mogą nie pasować do żadnego z wymienionych układów). Zapisz numery oznaczające wybrane narządy we właściwych miejscach (kolejność nie ma znaczenia).**

I. Przewód pokarmowy – .....

II. Układ oddechowy – .....

III. Układ wydalniczy – .....

- b. Podaj nazwę narządu (niewymienionego w zestawie), który stanowi część wspólną układu pokarmowego i oddechowego.**

.....

Zadanie 5. (4 pkt)

W tabeli podano pięć przykładów sytuacji z życia człowieka związanych z różnymi rodzajami odporności.

Dla każdego przykładu podanego w pierwszej kolumnie tabeli, określ, z jakim rodzajem odporności wiąże się dana sytuacja. Ustal, czy jest to odporność swoista czy nieswoista, wrodzona czy nabyta oraz naturalna czy sztuczna. Wstaw trzy znaki X w odpowiednich komórkach w każdym wierszu tabeli.

Przykład	Rodzaj odporności					
	swoista	nieswoista	naturalna	sztuczna	bierna	czynna
podanie surowicy przeciwężcowej						
szczepienie przeciw gruźlicy						
odporność noworodka karmionego piersią						
pochłanianie różnych drobnoustrojów przez komórki „żerne”						

Zadanie 6. (1 pkt)

Narządy wewnętrzne unerwione są przez autonomiczny układ nerwowy, docierają do nich włókna nerwowe części współczulnej i przywspółczulnej tego układu.

Uzupełnij poniższy tekst, wybierając właściwe słowa zapisane kursywą, tak by powstał **poprawny opis**. Podkreśl wybrane wyrazy.

W sytuacji stresowej (np. udział w konkursie Zdolni z Pomorza) uaktywnia się część *współczulna / przywspółczulna* autonomicznego układu nerwowego. Akcja serca zostaje wówczas *przyspieszona / spowolniona* a oskrzela ulegają *rozszerzeniu / zwężeniu*. Po zakończeniu zawodów, kontrolę nad narządami przejmuje część *współczulna / przywspółczulna*. Częstość skurczów serca ulega wtedy *zwiększeniu / zmniejszeniu*, aktywność żołądka i jelit jest *pobudzana / hamowana*.

Zadanie 7. (4 pkt)

Marynowanie w occie, suszenie lub solenie to jedne z najstarszych i najbardziej powszechnych metod konserwowania żywności. Przeprowadzono następujące doświadczenie:

Na podstawie: Renata Szymańska, Paweł Jedynak, *Ocalić od ... popsucia*, Wiedza i Życie nr 8/2016

Przygotowano trzy jednakowe słoiki. Pierwszy słoik stanowił próbę kontrolną. Do drugiego wiano 100 ml rosółu, wsypano 3 łyżki soli i mieszano aż do jej rozpuszczenia. Do trzeciego wiano 100 ml rosółu i trzy łyżki octu. Wszystkie słoiki opisano („kontrola”, „sól”, „ocet”) i ustawiono w ciepłym miejscu. Po czterech dniach porównano wygląd zawartości słoików i stwierdzono, że w pierwszym słoiku było najwięcej pleśni, w drugim – bardzo mało, trzeci roztwór zmętniał (pleśń się nie pojawiła). Doświadczenie dowiodło konserwującego działania octu i soli.

a. Wskaż, której substancji (soli czy octu) dotyczą poniższe wyjaśnienia.

I. Niskie pH powoduje zahamowanie aktywności większości enzymów. ....

II. Duże stężenie tej substancji wywołuje silne odwodnienie komórek. ....

b. Określ, co powinno znajdować się w pierwszym słoiku (próba kontrolna)?

.....

c. Określ, na czym polega sposób konserwowania żywności, którego mechanizm działania opiera się na denaturacji białek enzymatycznych drobnoustrojów.

.....

d. Zaproponuj inny, niż podane powyżej, sposób konserwowania żywności.

Zadanie 8. (1 pkt)

W pewnej rodzinie matka ma grupę krwi Rh⁻, a ojciec Rh⁺.

Wybierz poprawne dokończenie (spośród A-D) poniższego zdania wraz z właściwym uzasadnieniem (1-4) dokonanego wyboru.

Prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktu serologicznego u drugiego z kolei dziecka w tej rodzinie wynosi:

A	0%	ponieważ	1	nie wiadomo, czy ojciec jest homo- czy heterozygotą.
B	50%		2	dziecko zawsze dziedziczy czynnik Rh po matce.
C	50 lub 100%		3	matka ma grupę Rh ⁻ .
D	100%		4	ojciec ma grupę Rh ⁺ .

Zadanie 9. (1 pkt)

Piegi i umiejętność zwijania języka są przykładami cech człowieka, które warunkowane są przez pojedyncze geny dominujące. Zosia nie ma piegów i nie umie zwijać języka.

Wybierz wszystkie opisy (spośród a-d), które mogą dotyczyć fenotypów rodziców Zosi.

- Oboje rodzice potrafią zwijać język i mają piegi.
- Oboje rodzice nie potrafią zwijać języka i nie mają piegów.
- Jedno z rodziców potrafi zwijać język i ma piegi a drugie nie potrafi zwijać języka i nie ma piegów.
- Nie wiadomo co wybrać, ponieważ brakuje informacji o tym, które z rodziców: matka czy ojciec ma piegi i umie zwijać język.

Zadanie 10. (5 pkt)

W każdym z poniższych zadań (I-V), zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

- Biologia jest to:
  - nauka o życiu.
  - nauka o przyrodzie.
  - wszystko co nas otacza.
  - nauka o roślinach, zwierzętach i mikroorganizmach.
- Wśród poniższych zdań na temat szczepień ochronnych, wskaż jedno zdanie fałszywe.
  - W wyniku szczepienia nabywa się odporność swoistą, sztuczną, czynną.
  - Pierwsza szczepionka została opracowana w Anglii w XVIII wieku.
  - Szczepienia nie powinny być obowiązkowe, ponieważ powodują m.in. autyzm.
  - W odróżnieniu od surowicy, szczepionka nie zawiera przeciwciał.

- III. Zdrowy człowiek, chcąc jak najdłużej zachować pełnię sił i zdrowie, powinien:
- stosować dietę bezglutenową i bez laktozy.
  - zamiast cukru używać słodzików.
  - kupując nabiał, wybierać produkty oznaczone „0% tłuszczu”.
  - regularnie wykonywać ćwiczenia fizyczne.
- IV. Które zdanie dotyczące dziedziczenia i podziałów komórkowych jest prawdziwe?
- Na dziedziczenie składają się procesy replikacji (synteza DNA), transkrypcji (synteza RNA) i translacji (synteza białka).
  - Mejoza jest nieodłącznie związana ze wszystkimi rodzajami rozmnażania organizmów.
  - Podczas mitozy z jednej komórki diploidalnej powstają dwie komórki haploidalne, a podczas mejozy z jednej komórki diploidalnej – cztery haploidalne.
  - Dzięki mitozie komórki naskórka, wątroby, mózgu itd. jednego człowieka zawierają taką samą informację genetyczną.
- V. Spośród poniższych przykładów odruchów wybierz jeden, który nie jest wrodzony.
- mruganie,
  - wydzielanie śliny na widok czekolady,
  - cofanie ręki pod wpływem ukłucia igłą,
  - zweźwanie się źrenicy pod wpływem silnego światła.

Brudnopis

